

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת תזריע תשפ"ב

ציורים של יראת ה'

אחרת, "לֹאֲכַל וְלִשְׁמֹחַ" וְלִשְׁמֹחַ.

קהל היעד

חכמינו ז"ל נוקטים במשל זה כדי לתאר כיצד קיבלו ישראל את פרטי הדינים של פרשיות תזריע ומצורע: "כִּי־יִנָּחֵם שְׁשֹׁמְעוֹ יִשְׂרָאֵל פְּרִשְׁתִּי נִגְעִים וְנִתְּיָאוּ" - אחרי הכל, השי"ת לא לימד הלכות אלו ללא כל סיבה. על כן, מיד תקף את לבם פחד נורא. "אזהרה נוראית שכזו?!" כאלו ייסורים נוראים יבואו על מי שחוטא לה?!" מה יהיה אתנו?!"

משכר, "אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה אֶל תִּתְּיָאוּ" - אל לכם לפחד, "אֲלוֹ לְאַמּוֹת הָעוֹלָם" - הקב"ה אינו מתכוון להביא עליכם צרעת, נגעים אלו נועדו עבור אומות העולם, עבור הרשעים. היכן מוצאים אנו את רוב עושי הרשעה? לא בשכונת וויליאמסבורג וגם לא בבורו פארק, בקרב שומרי התורה, אלא בקרב הגויים, ובימינו גם בקרב יהודים שאינם שומרי תורה ומצוות. "אֲבָל אַתֶּם - לֹאֲכַל וְלִשְׁמֹחַ" הקב"ה חפץ שתחיו חיים מאושרים. תאכלו ותשתו ותשמחו, ותשאירו את הנגעים עבור הרשעים. הפרשה כולה אינה מיועדת עבורכם.

נזהרים מהטרגדיה

וכאן צפה ועולה שאלה גדולה שצריכה להטריד אותנו מיד. איך אפשר לומר שהלכות הצרעת לא נכתבו בתורה עבור עם ישראל? אחרי הכל, הלכות אלו נוגעות אך ורק לעם ישראל! אף אחד מדיני הצרעת אינו נוגע לעכו"ם. כמובן שאנחנו יכולים להסגיר אותם, אולם אין שום הלכה בתורה לגבי מצורעים גויים - הם אינם נטמאים, אין חובה לגרשם מעיר מוקפת חומה. כל הפרטים שאנו לומדים בפרשתנו, על מצורע מוסגר, מוחלט, וכן כל דיני הקרבנות שהמצורע חייב להביא כשהוא נטהר מצרעתו, חלים אך ורק על בני ישראל!

הטו אוזניכם לשמוע את התשובה לשאלה זו, שכן זהו הנושא שלנו כאן: אין ספק שהפרשה אכן כתובה בתורה עבור עם ישראל - בהחלט עשויים להיות מקרים שבהם בן ישראל ימצא צרעת על גופו, בגדיו, או קירות ביתו, ויהיה עליו למלא אחר כל ההלכות האמורות בפרשתנו לפרטי פרטיהם. אבל מה שאמר משה רבינו

נגעים של פחד

על מנת להעריך את אחד הלקחים החשובים ביותר של פרשתנו, עלינו לתת את הדעת לעובדה שבימי קדם, הצרעת היתה מחלה אימתנית; אנשים רעדו מפחד כששמעו את המילה "צרעת" - ובצדק.

גם בקרב הגויים, המצורעים תמיד היו מבודדים בחברה. כמובן שזה לא נעשה על פי הפרטים וההלכות המפורטים בתורה, אולם בכל זאת הם היו בהסגר, לפעמים במשך שנים רבות. לפעמים היה ניתן לראות את הקרבנות המיוסרים, איבריהם נאכלים על ידי המחלה - בחלק מהמקרים ידיהם ורגליהם היו נושרים.

מבינים אנו אם כן כי בימי קדם, כאשר בני ישראל קראו פרשיות אלו, לא היה זה כמו היום, שקוראים את הפרשה וזהו. בראשית ימי אומתנו, וגם במשך שנים רבות לאחר מכן, בכל פעם שהם קראו פסוקים אלו, הדבר גרם להם אי נוחות מסוימת, כי לנגד עיניהם עמדה התמונה של האומללים הנמקים מהמחלה. והיות והבינו שהצרעת באה על האדם כעונש על חטאים מסוימים, לכן כשהגיעה פרשת תזריע, החשש באוויר היה מוחשי - חשש מפני מה שעלול לקרות לאדם אם יחטא לה'.

המלכה מפחדת

הבה נאזין כעת לדברים שביארו לנו חז"ל בפרשה זו. במדרש רבה (טו, ד) מובא המשל דלהלן: "מִשָּׁל לְמִטְרוֹנָה שֶׁנִּכְנְסָה לְתוֹךְ פְּלִטִין שֶׁל מֶלֶךְ" - מלכה חדשה, שזה עתה נישאה למלך, נכנסה אל תוך ארמון המלכות, "כִּי־יִנָּחֵם מִגְּלִבְיָא תִּלְן" - כיון שהיא רואה כלי הענשה תלויים על הקיר - שוטים, וכן עוד מיני כלים שנועדו להכות ולענות את הראויים לכך, עמדו גלויים לעין כל.

ובכן, כיצד הגיבה המלכה בראותה זאת? "דַּחֲלַת" - היא רעדה. מעולם היא לא ראתה דברים מעין אלו, והיא פחדה מאוד. "אָמַר לָהּ הַמֶּלֶךְ" - כאשר ראה המלך את המבט המפוחד מתפשט על פני המלכה, "אֶל תִּתְּיָאוּ" - אל נא תחששי, אשתי היקרה, "אֲלוֹ לְעִבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת" - כלים אלו נועדו להכות אותם כאשר הם אינם נוהגים כראוי, "אֲבָל אַתְּ" - את נכנסת לארמוני עבור מטרה

שעליהם להתקיים כדי שדבר כזה אכן יתרחש במציאות, עד שיש דעה בגמרא (סנהדרין עא, א) ש"בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות", שכן התנאים הרבים הופכים תרחיש זה לכמעט בלתי אפשרי.

דרוש וקבל שכר

ונשאלת השאלה, מהי מטרתה של פרשת בן סורר ומורה, אם היא לא תהיה נוגעת למעשה אף פעם? חכמינו מתייחסים לכך ומסבירים: "ולמה נכתב? דרוש וקבל שכר". עצם לימוד הפרשה מועיל מאוד לאדם. כוונת הגמרא אינה רק לומר שהאדם מקבל שכר על לימוד פרטי הדינים הנוגעים לסוגיא זו, על אף שבוודאי שכך הוא; כל ענין בתורה שאדם לומד, גם אם לעולם לא תהיה לו הזדמנות ליישם אותו בפועל, הוא יקבל שכר על עצם הלימוד. אולם יש כאן ענין נוסף, מעבר לזה; במקרה דנן, המילה "דרוש" פירושה גם ללמוד את הענין כראוי, "וקבל שכר" - שכר יהיה שתקנה מדות טובות ושלמות גדולה יותר. וזאת משום שפרשת בן סורר ומורה מלמדת את האדם יראת העונש.

חשבו על כך - הילדים הקטנים ב"חיידר" לומדים חומש, ופסוקים אלו גורמים להם פחד איום ונורא. הם אינם מודעים למורכבות הענין כפי שיוצא מהגמרא, כך שכאשר הם לומדים את הפסוקים כפשוטם, עם המלמד בחיידר, הם מפוחדים! "אם אהיה רשע, זה עלול לקרות לי", חושב לעצמו הילד. הוא אינו מכיר את הסוגיות שבמסכת סנהדרין; את כל התנאים וההלכות שהופכים את זה לבלתי אפשרי. את כל זה לא יודעים הילדים בת"ת, ולכן הם חושבים לעצמם שיום אחד, אבי ואמי עלולים לקחת אותי אל הרב. אינכם יודעים כמה דורות של ילדים קטנים הפכו לטובים בגלל זה! במשך אלפי שנים, פרשה זו הביאה לאומה היהודית תועלת רבה!

וזאת משום שהשפעתה של יראת העונש מועילה מאד לכל אחד. כל מי שמבקש להצליח בעולם הזה חייב להבין - להבין באמת - שמי שעובר עבירה, עתיד ליתן על כך את הדין, והוא לא יוכל להימלט מעונש. האם אתה רוצה להיות אדם טוב? אם כן, חייב אתה להטמיע בעצמך פחד פשוט מהקב"ה. לא רק יראת הרוממות, פחד מכבוד הדרו של השי"ת, אלא פחד מההשלכות של מעשיך; פחד ממה שיקרה לך ח"ו אם תתגרש במילוי אחר חוקי התורה.

הדרך אל האושר

ואל נא תחשוב שהעונש על חטאיך הקטנים יהיה קל - כי אין מושג כזה "חטא" קטן! אם אדם אומר מילה רעה, אם הוא מדבר לשון הרע או עובר על כל חטא אחר, עליו לפחד על חייו. אולי הוא ימצא נגע על זרועו ויהיה עליו ללכת אל לכהן. אולי הרופא יגלה אצלו ח"ו גידול במעי הגס, והוא יצטרך לרוץ למומחה במנהטן

לעם ישראל הוא, שזה לא חייב להיות כך!

למעשה, לפרשה זו ישנה מטרה כפולה; המטרה העיקרית של הלכות אלו היא, **שלא יהיה צורך לקיים אותם!** המטרה היא שנלמד אותם, ובאמצעות ראיית "כלי הענישה התלויים על הקיר" ונפחד מפניהם, **זה לבד יגרום לכך שלעולם לא תהיה לנו הזדמנות לקיים אותם בפועל.** תחת זאת, נוכל לחיות חיים מאושרים; נוכל לאכול ולשתות ולשמוח.

פחד נפלא

לומדים אנו מכאן יסוד נפלא. על מנת שנוכל לחיות חיים מאושרים, זקוקה המלכה, כאשר היא נכנסת אל ארמון המלך - כלומר כאשר יהודי נכנס אל ארמון התורה - לראות את כלי הענישה תלויים על הקיר. לזה התכוון המלך. כמובן, הוא אומר לה, "אל תפחד; הדברים הללו אינם בשבילך", אבל בכל זאת הוא חושב על כך שחשוב שתראה את מכשירי העינויים מוצגים לראווה.

יתכן וגם בעוד אלף שנים לא יקרה מצב שבו יהיה על המלכה להיות נתונה לעונשים כאלה, אבל הסיבה לכך שמלכות הן טובות כל כך היא - כמובן שיש הרבה סיבות, אבל זהו גורם משפיע - שהן זוכרות את השוטים שעל הקיר. כי גם המלכה הטובה ביותר שנכנסת לארמון עם הכוונות הטובות ביותר, אף פעם אין זה מיותר לתת לה "מנה" של פחד מההשלכות שעלולות לפקוד אותה אם לא תציית.

אכן, יתכן והדברים נשמעים זרים באוזניכם - שמא תאמרו, "בוודאי שעלי לבד את ה'"; אני חייב לאהוב אותו, את זה אני מבין. אבל לפחד מה'?! - אולם חכמינו הבינו את עומק טבעו של האדם יותר מכל אדם אחר בימינו, והם הבינו שפחד הוא דבר נפלא! לפחד מלהיות רשע זהו דבר אדיר. כן! פחד! "רִאשִׁית חֲכָמָה יִרְאָת ה'" (תהילים קיא, י) - הדבר הראשון שעליך ללמוד הוא לפחד מה'!

לא היה ולא עתיד להיות

בפרשת כי תצא, התורה מלמדת אותנו את דיניו של הבן סורר ומורה. הוריו של הבן הסורר מְצוּיִם להביאו אל בית הדין ולהתרות בו בפני בית הדין, שמלקה אותו ומזהיר אותו לחדול ממעשיו. ומה קורה אם נער זה מתמיד באי-ציות להוריו? הוא מובא לפני בית דין פעם שניה, והם ממיתים אותו. מדובר בילד קטן בן שתים עשרה, והם סוקלים אותו באבנים! והוא לא ביצע פשע כל כך גדול; בסך הכל הוא גנב כסף מהוריו כדי לקנות קצת אוכל. אבל אין זה משנה; התורה אומרת שכל אנשי העיר - שכניו, חבריו, מוריו - מגיעים לבית הדין, רוגמים אותו באבנים וממיתים אותו.

בפועל, ישנם כל כך הרבה פרטי פרטים של הלכות

לבדיקה דחופה.

וזה, מלמד אותנו המדרש, הוא אחד היתרונות הגדולים של הפרשה של צרעת, למי שיודע ללמוד חומש כמו שצריך; זה גורם לאדם לפחד ממה שעלול לקרות אם הוא ינהג שלא כדין. טוב לדעת את זה; טוב לדעת שאם אדם נוהג בצורה מרושעת, אם הוא מדבר אל אשתו בקשיחות, הוא עלול "לחטוף על הראש". יתכן והוא יהיה זקוק ל"קולוסטומיה" - ויצטרך להסתובב כל חייו עם חור בדופן בטנו ושקית תלויה בצידו.

אל נא תחשבו שאלו מחשבות מדכאות; המדרש מלמד אותנו שזו בעצם הדרך אל האושר. כי ככל שהאדם חושש יותר מהשלכותיו של החטא, כך הוא ישמור את צעדיו ויחיה חיים מוצלחים יותר, וככל שחיו מוצלחים יותר, כך יהיה האדם מאושר יותר.

זו כוונת המדרש: "אַבֵּל אַתָּם - לֹאֲכַל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁמֹחַ". הקב"ה חפץ שנחיה רק חיים שמחים. אם נלמד לפחד מהחטאים, נוכל להשאיר את הנגעים עבור החוטאים. והדרך להגיע לכך היא על ידי שנלמד את התורה הקדושה כפי שהקב"ה רוצה שנלמד אותה.

לומדים איך ללמוד

הנה נגלית לנגד עינינו דרך חדשה לגמרי בלימוד התורה. המדרש מלמד אותנו שכאשר אנחנו קוראים את פסוקי התורה, אל לנו להתייחס אליהם רק כאל דינים והלכות. לא ולא! זה הרבה יותר מזה - זה מאוד אמיתי; פסוקי התורה אמורים לצייר עבורנו ציורים, אותם נתלה על קירות שכלנו. כאשר אתה קורא את פרשת הצרעת, עליך לצייר אותה בעיני רוחך, ולרעוד כפי שרעדה המלכה כאשר היא ראתה את השוטים תלויים על הקיר. זוהי צורת הלימוד שבה חפץ השי"ת, כי זהו הלימוד שמשנה את האדם. ממילא, כאשר אתה נתקל בפסוקים כגון אלו, עליך לעצור ולהשקיע מעט זמן לחשוב על המילים ועל הלקח שאותו הם מלמדים. שאר המתפללים יכולים למהר לסיים וללכת הביתה - זה בסדר - אבל אם אתה תקדיש אפילו דקה אחת נוספת לחשוב על מה שקראת, זה שווה את ההשקעה - כי זו השקעה בעולם הבא שלך.

כך נהגו חכמינו ז"ל. כאשר הם היו מגיעים לפסוקים מסוימים שדיברו על יראת ה', הם היו בוכים. כך מספרת הגמרא במסכת חגיגה (ד, ב): "רב הונא כי מטי להאי קרא בכי... רבי אלעזר כי מטי להאי קרא בכי... רבי אמי כי מטי להאי קרא בכי... רבי אסי כי מטי להאי קרא בכי... רב יוסף כי מטי להאי קרא בכי... רבי יוחנן כי מטי להאי קרא בכי...". כאשר הם היו קוראים פסוקים שהזכירו להם את חובתם בעולמם, הם פחדו. ודמעות אלו לא נועדו כדי להרשים מישהו - היו אלו דמעות אמיתיות!

שמה תאמרו, אולי אמוראים אלו היו אנשים רגשנים, היתה להם נפש רגישה, ולכן הם בכו בפעם הראשונה שהם קראו את הפסוק. לא; הם בכו בכל פעם. הם הזילו דמעות! הם הרגילו את עצמם לבכות - האנשים הגדולים האלה חשבו על מה שהם קוראים, ועל ידי בכיים הם זכו להרגשה של פחד מהקב"ה; הם שינו את אישיותם באמצעות גישה של השכל, הקרויה בפי חז"ל: "דעה".

גדולה דעה

הגמרא (ברכות לג, א) מלמדת אותנו ש"גדולה דעה". הגמרא משבחת את האדם שקנה גישה מסוימת של השכל שקרויה **דעה**, ועלינו להבין: מהי דעה?

פעם היה בחור שאיחר להגיע ל"סדר" בישיבה. שאלתי אותו, "מדוע איחרת היום?" והוא ענה, "בדרך לישיבה ראיתי אדם שנפטר ל"ע, כך באמצע הרחוב". הוא היה נסער; אדם נפטר לנגד עיניו!

אמרתי לו, "האינך יודע שאנשים מתים? כבר ידעת את זה, לא?" "כן", הוא אמר, "אבל מעולם לא ראיתי את זה".

וכאן נשאלת השאלה: איזה ידע נוסף לבחור הזה על ידי ראייה, שלא היה לו לפני כן? הלא הוא כבר ידע על המוות. התשובה היא, שעד לאותו מאורע, היתה זו "חכמה" - ידיעה שטחית, אבל עכשיו, לאחר שראה במו עיניו שאנשים מתים, הוא למד שהמציאות היא אכן כך, שאנשים מתים. עכשיו יש לו "דעה".

להפוך את החכמה לדעה

חכמה פירושה מידע, שיש לנו אינפורמציה בראשנו, ואילו דעה מתייחסת ל**איכותו** של הידע הזה. והדעה היא זו שחשובה! לזה שואף כל יהודי.

איני רוצה שיבינו אותי לא נכון; חכמה היא דבר חשוב, אין שום ספק בכך! בוודאי שכולנו צריכים לעבוד כדי לרכוש חכמה, כי זהו חומר הגלם אותו ניתן להפוך לדעה. זה כמו המזון שאנחנו אוכלים. איננו יכולים לעשות שימוש בלחם שאנו בולעים; אילו הלחם היה נכנס ישירות אל תוך מחזור הדם שלנו, הוא היה מרעיל אותנו. רק בגלל שיש לנו אנזימים רבים אשר מסוגלים לפרק את המזון למרכיביו ולהרכיב מחדש את החומרים בצורה שהם יהיו ניתנים לשימוש, זו הסיבה שאנו מסוגלים לחיות.

כן הוא הדבר בענין זה. כל העובדות שאנו לומדים הן חסרות משמעות כשלעצמן. מה יועיל לאדם לדעת שאסור לו לחצות ברמזור אדום אם הוא ממשיך לנהוג כך? מה עוזר לך לדעת שהעישון גורם לסרטן הריאות ולעוד מחלות, אם אתה ממשיך מעשן? והחשוב ביותר - מה תעזור לאדם הידיעה שיש דין וחשבון, ומה תועיל

נבילה? התשובה היא שזו השוואה מדויקת ממש, משל אמיתי וקולע, שהרי אם נחשוב על כך, לכאורה נבילה היא יצור מושלם - יש לה כל מה שצריך: יש לה גוף - לב, ריאות, שיניים ולשון. כל מה שחסר לה זה חיים; חוץ מזה, הכל שם. הנבלה היא הדבר הקרוב ביותר ליצור חי, אבל היא לא - היא מתה.

כך נראה אדם שרכש ידיעות רבות, אבל הוא מעולם לא טרח להפוך אותם לחלק מהתודעה שלו; לכאורה יש לו הכל, אבל אין לכך כל משמעות, כי הוא מעולם לא החייה את הידיעות. וזוהי תמונת מצב של כולנו.

ציורים חיוניים

כמה פעמים שמעתם שמחלוקת היא דבר נורא? ומה עם לשון הרע? נורא ואיום! כולם אומרים את זה, אבל למרות זאת, כולם ממשיכים לדבר לשון הרע וליטול חלק במחלוקות. איך אני יודע? כי הטלפון שלי מצלצל ללא הרף. שוויגערס וכלות, בעלים ונשים, אחים ואחיות, שכנים, כולם מטלפנים אלי כל הזמן! מה קרה לכל החכמה, לכל המילים החכמות שאתה אומר בשלחן השבת? התשובה היא שעבורך מדובר במידע ותו לא; מעולם לא הפכת את החכמה הזו לדעת.

אבל פסוקי הצרעת לא נועדו לשמש כמידע בלבד - אלו הם כלים שהקב"ה תלה על הקיר כדי שתראה אותם ותפחד. כדי שבפעם הבאה שתראה לומר מילה רעה, תזכור את הציור שציירת בדעתך, את האיש ההוא שסובל מצרעת. ולא רק בדיבורים פוגעים - הצרעת באה על עבירות רבות (עי' ערכין טז, א); ואם זו לא צרעת, אז אלו ייסורים אחרים.

לכל יהודי חייב להיות בראש ציור של אדם השוכב במיטתו שבבית החולים, ומביט מבעד חלון חדרו על ראשי האנשים שעוברים ברחוב. הו, כמה שהוא היה רוצה ללכת ברחוב כעת! כולם חיים את חייהם והוא סובל בגלל העבירות שהוא עשה. זהו ציור שכל אדם חייב לשמור בראשו.

פה תחת פה

זו הדרך ללמוד; על ידי ציורים שאנחנו מציירים בדעתנו. ולא רק את פרשת הצרעת - כל התורה היא תורה של דעת. כשמגיעים לסיפורם של קרח ועדתו, זו לא רק חכמה, כדי שיהיו לך "פשעטלאך" לומר בשלחן השבת. הדברים הללו נכתבו בשביל יראת העונש. מדוע פתחה האדמה את פיה ובלעה את קרח? כי קרח חטא בפיו נגד משה רבינו.

כשאתה רואה את זה, אתה לומד לא לפתוח את הפה שלך! כי גם בימינו האדמה פותחת את פיה וקוברת אנשים. רבים נבלעים בקבר מוקדם כי הם פתחו את פיהם. ומה שעוד יותר גרוע הוא, שרבים נבלעים בגיהנם

לו האמונה שהקב"ה מעניש את אדם על חטאיו, כאשר למעשה, יראת העונש אף פעם אינה נמצאת במחשבותיו?

והאמת היא, שגם מחשבותיך אינן מספיקות - הדברים צריכים להפוך לחלק מהאישיות שלך! הידיעה הזו חייבת להיכנס אל תוך דמך, שאתה נמצא כאן בעולם הזה למטרה אחת, והיא להפוך את עצמך לטוב יותר, וכי על כל צעד מוטעה שלך אתה עתיד להיענש בצורה כזו או אחרת. כל אדם עתיד ליתן את הדין על כל אחד מחטאיו, אם לא ישוב בתשובה עליהם.

אל תקלו ראש

ישנו מאמר חז"ל, יסודי ביותר: "כל האומר הקב"ה ותרן יותרו חייו" (בבא קמא נ, א). פירוש, מי שסבור שהקב"ה מתעלם מחטאיו של האדם ולא יעניש עליהם, אותו האיש יענש בחומרה על עצם האמירה.

הקב"ה אינו מוותר על כלום! אדם שעבר עבירה, גם אם חלפו מאז חמישים שנה, ובינתיים הוא הפך לצדיק גדול, לראש ישיבה חשוב, עדיין הקב"ה לא יסלח לו. אם הוא לא יחזור בתשובה, העונש ממתינ לו. זהו יסוד היסודות! אסור שיהיה לנו שמץ של ספק בכך, שללא תשובה, ה' לא יוותר על שום דבר.

אולי בצעירותך נהגת בחוסר התחשבות ובצורה מרושעת כלפי חבריך וקרוביך. אולי עשית דברים שלא היית צריך לעשות או שהסתכלת איפה שלא היית צריך להסתכל. אולי לא נזהרת והלכת לאן שלא היית אמור ללכת, או שאמרת דברים שלא היו צריכים להיאמר. אתה צריך לחשוב על כך! האם אתה כל כך מושלם עד שאין לך שום דאגות? האינך מפחד ממה שהתורה מזהירה?

כמובן, אתה תטען שאתה כבר יודע את כל זה; וזה נכון, אתה אכן יודע, אבל זוהי ידיעה עמומה ומעורפלת, שרחוקה מדעתך. הפרטים הללו הם חכמה, ועלינו לעבד אותם עד שיהפכו לחלק מהחויה שלנו, חלק מהאישיות שלנו - אחרת, אין בהם כל תועלת.

נבלה טובה הימנו

גם בענין זה, חז"ל (ויקרא רבה א, טו) מלמדים אותנו מהו היחס למי שיש לו חכמה ואין בו דעה: "כָּל תַּלְמִיד חָכֶם שֶׁאֵין בוֹ דַּעַת" - שמא תשאלו אותי, כיצד יכול הוא להיקרא תלמיד חכם אם הוא לא למד? אבל על זה בדיוק אנחנו מדברים כאן, שאדם יכול ללמוד הרבה מאוד מידע, אבל אם הוא לא מפנים את הדברים, אז מה הוא כבר שווה? ממשיך המדרש: "נְבִלָה טוֹבָה הֵימָנוּ" - פגר של בהמה עדיפה על פניו.

לכאורה זה נראה כגוזמא! יותר גרוע מפגר מת?! האם לא יכלו חז"ל למצוא השוואה טובה יותר מאשר

בדיוק כמו קרת.

אמנות הציור

למדנו אם כן שעם כל חיוניותה של החכמה של יראת ה', משימת חיינו היא להפוך את ה'חכמה' הנמצא בראשנו, את הידיעות שיש לנו, לדעה, לידיעה מוחשית וממשית. והדרך הטובה ביותר לרכוש דעה זו היא באמצעות ציורים שאנחנו מציירים בראשנו. וכפי שיעור בהירותם של ציורים אלו בראשנו, יהיה שיעור יראת העונש שנקנה. נמצא שהצלחתו של אדם בעולם הזה תלויה ב: א' - כמות הציורים הקיימים בשכלו, ו-ב' - חדות הציורים הללו; עד כמה ברורים הם אצלך.

כיצד יוצרים ציורים אלו? מהמשל המובא במדרש אודות המלך והמטרונוא אנחנו מבינים כי הקב"ה רוצה שנלמד את התורה בעיני רוחנו - יהודי הלומד תורה באופן הנכון, רואה את הכלים שעל הקיר, ומבין שהאיום הוא אמיתי. צרעת היא אמיתית מאוד! ואפילו אם בימינו אין צרעת, יש דברים אחרים בארגז הכלים של ה'. מי שממרה את פי השי"ת, עתיד ליתן דין וחשבון, בדרך זו או אחרת. וככל שהאדם ילמד את התורה בדרך זו, כך הוא יחיה בצורה מוצלחת יותר ויהיה מאושר יותר.

תמונות חיות

אמנם קיים רובד נוסף במשימה זו של ציורים של יראת שמים. מלבד הציורים שמוטל עלינו לצייר בשכלנו, יש דעה אותה יכולים אנו להשיג באמצעות התמונות שאנו רואים **במו עינינו**. לא נוכל לסיים את הנושא הזה מבלי לציין, שאחת הדרכים החשובות ביותר להשתמש בציורים כדי להפוך מידע תיאורטי לתפיסה בפועל היא באמצעות **תמונות חיות**. כמו אותו בחור ישיבה שראה אדם שמת ברחוב, ולמד מזה שאנשים באמת מתים, אנו מבינים שתמונות שאנו עדים להם, מטביעות את העובדות בתוך שכלנו.

לדוגמא, אדם הולך ברחוב הראשי ורואה אדם ששרוולו ריק, אין שם זרוע. או ווה! הלב צריך לרעוד ממחזה כזה. ראיתי את זה אתמול - אדם רוסי עם שרוול ריק. חשבתי לעצמי, "ה' יכול ליטול את זרועו של האדם בשניה אחת! אוי ואבוי! אולי עשיתי משהו עם היד שלי שלא הייתי צריך לעשות!" תסתכל על זרועך - ברוך ה' הוא עדיין מונח שם בתוך השרוול. עליך לפחד; לאיש הזה גם כן היה פעם זרוע בתוך השרוול, אבל היא כבר לא נמצאת שם.

האם מבינים אתם מה קרה ברגע זה? הרווחתם יהלום, יהלום של יראת העונש. וכל משהו קטן של

עליך לחשוב על כך בצורה שזה יהפוך לאמיתי. לדוגמא, בפעם הבאה שאתה הולך ברחוב ורואה תעלה עמוקה - נניח, עובדי העירייה חופרים בור עמוק כדי שיוכלו להניח צנרת חדשה - כאשר אתה עובר שם, תחשוב: "איך היה מרגיש אדם שהיה נזרק אל תעלה זו, ואז והדחפור היה מכסה אותו באדמה וקובר אותו בחיים? זו לא היתה חוויה נעימה!" ככה צריך לחשוב. ובפעם הבאה, כאשר תשקול ליטול חלק במחלוקת, יהיה בראשך ציור של התעלה ההיא. כך לומדים חומש.

תוכחה מגולה

מטעם זה, אני ממליץ ללמוד בתשומת לב את פסוקי התוכחה שבפרשת בחקותי, אותה נקרא בעוד מספר שבועות, הפסוקים שצופים מה יקרה לעם ישראל אם הם לא יעמדו בציפיות שדורש השי"ת מהם.

מנהג ישראל מקדמא דנא, שכאשר הבעל קורא מגיע לפסוקי התוכחה, הוא מקפיד להנמיך את קולו כדי שהוא ח"ו לא יפחיד את הציבור יותר מדי. כך היו פני הדברים בימי קדם, כשהיתה ליהודים יותר מודעות ללקחי התוכחה - קריאת המילים לבדה יצרה אצלם חרדה גדולה מאוד, מודעות לאחריותם החמורה כלפי הקב"ה.

והנה, אין כוונתי לשנות שום מנהג, אולם כיום, התועלת של התוכחה הולכת ואובדת לנו. בעבר, אנשים היו מודעים יותר ללקחים שנדרש מהם ללמוד - כשהם קראו בתורה, הם הרגישו שהקב"ה מדבר אליהם - ולכן די היה לקרוא אותה בשקט, שכן בכל מקרה הדברים עשו רושם על כולם. אבל כיום, כשפסוקי התוכחה נקראים בתור דבר פורמלי, לא יהיה זה רעיון רע כל כך אם הבעל קורא יקרא אותה בקול רם - אפילו חזק יותר מהרגיל. עלינו ללמוד את הדברים, בעיון רב, לפרטי פרטים.

אנשים לא אוהבים לשמוע את זה, אבל לא באתם לכאן רק כדי לשמוע מה שאתם רוצים לשמוע. כמובן שהייתי מעדיף לדבר על דברים נעימים, על ישועות ונחמות, אבל הלימוד הגדול והחשוב שלמדנו מדברי המדרש הוא, שלמידת הענינים הללו היא הישועה הגדולה ביותר - זוהי הקדמה הכרחית לחיים של "לֹאֲכָל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁמֹחַ", כי אפשר להימנע מחיים של ייסורים, על ידי לימוד הייסורים.

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

למצוא צרעת על העור - אתה צריך ללכת לרופא פעם אחר פעם, שוב ושוב. הלוך ושוב לכהן, הלוך ושוב לרופא. אל תשכח לאסוף את חבילת היראת העונש כשאתה רואה דבר כזה. זו הדרך להגיב למראות כאלו - לפחד מלעבור עבירות.

כשאתה עובר ליד בית הלוויות, תפחד מה'. כאשר אתה עובר ליד בית חולים, תפחד מה'. אתה עומד ליד מרכז רפואי המספק רשימה ארוכה של שירותים רפואיים. מחלקת פה ולסת - מי שלסתו מעוותת, הם יתקנו אותה; ויש שם מחלקות נוספות - עשרה שירותים רפואיים שונים מוצעים באותו בניין קטן, ולאורך כל היום אנשים נכנסים ויוצאים. אתה רוצה להתפלל עבורם? בבקשה - שפוך את לבך בתפילה! אולם אל תשכח להוסיף גם את המחשבה, "אני מפחד ממך, ה'!" זו אחת המטרות של הצרות שהקב"ה תולה על הקיר כדי שכולם יראו.

עונשה של הנסיכה

בזמננו, כאשר אנו רואים בעינינו שנסיכה של מלכות בריטניה מתה מיתה משונה, מה מוטל עלינו לעשות? התשובה היא: "רְאִיתִי לְקַחְתִּי מוֹסֵר" (משלי כד, לב) - אנחנו אמורים ללמוד מזה לפחד מה'! כן! הקב"ה עשה זאת בכוונה תחילה להראות לנו עד כמה הוא שונא זימה, גם אצל אומות העולם!

היה כאן לקח שהעולם אמור ללמוד. כמובן שהשוטים הללו לא למדו דבר. הם מעולם לא למדו את דברי המדרש, וכך, במקום להדגיש את העונש הכבד שניתן לה, הפכה אותה התקשורת ל"קדושה".

עלינו להבין שאין זה משנה כיצד הגיב העולם, מבחינתנו, הדרמה הזאת נועדה **עבורנו!** כך אומרת הגמרא (יבמות סג, א): "אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל". השומעים אתם? כל האסונות המתרחשים בעולם אינם אלא למען עם ישראל, גם אלו הפוקדים את אומות העולם. ומסביר רש"י: "לייראם כדי שיחזרו בתשובה".

מה זה נוגע אלי?

ה' שונא זימה! כמובן שאיננו חשודים במעשים מרושעים שכאלו, אולם עדיין ישנם די והותר עוונות שעליהם צריכים אנו לחזור בתשובה. יש אנשים שצופים בטלוויזיה, בסרטים, בכל מיני מקומות שהם לא צריכים להסתכל. יש המתלבשים ומתנהגים כמו הגויים. גם זו זימה, והקב"ה אינו מוותר - הוא ממתיך לאדם, שילמד כבר יראת העונש מהי וישוב בתשובה, אולם הוא אינו ממתיך לעד. הקב"ה "מאריך אפיה וגבי דיליה" (ב"ר סז, ד) - הוא מאריך אפו וממתיך לאדם, אבל במוקדם או במאוחר הוא גובה. הוא מעניש! צריך לחשוב על הנסיכה שבאה על עונשה, ולשוב בתשובה.

יראת העונש - של פחד פשוט ממה שעלול לקרות לאדם שאינו מציית להשי"ת - הוא יהלום נוסף בכתר השלמות שלך.

זה לא מקרה

אני יודע שמיד תקשו עלי אלף ואחת קושיות על אנשים אחרים שקרו להם אסונות כאלו אחרים. ומה עם כל הצדיקים שסובלים!? קושיות אלו הם פיתוי היצר, המנסה להניא אותך מלשים את הלקח החשוב הזה על לבך. כרגע אנחנו מתעסקים בכך - למה **אתה** ראית את הדבר הזה?!

יתכן אמנם שהאיש נטול הזרוע היה צדיק; אולי הוא איבד את זרועו בעודו לוחם בשורות הצבא הרוסי והוא לא עשה שום דבר שלא כדין; איני יכול לומר לכם. ככל הנראה, מהעובדה שהוא אינו מכסה את ראשו, אני מניח שהוא אינו צדיק כל כך גדול, אבל לא זו הנקודה כאן. החשבונות של ה' בנוגע אליו, זה לא הנושא שלנו כרגע. יש כאן תמונה חיה שה' שלח לך, **על זה** אנחנו מדברים כעת.

אין זה מקרה שראית את המחזה הזה היום. הקב"ה משתמש באדם זה כדי להעביר אליך מסר - זה כמו חבילה שעליך לפתוח אותה. אבל אם אינך חושב על הדברים שראית, הרי זה כמו חבילה שנשלחה אליך, אבל אף אחד לא היה בבית כדי לקבל אותה. הדוור השאיר פתק על הדלת, אבל מעולם לא הגעת לסניף הדואר כדי לקבל את החבילה, והיא הולכת לאיבוד.

ללמוד מהאומללים

כמובן שכאשר אנו עדים לאדם השרוי בצער, עלינו להשתתף בצער. אין ספק שחובה עלינו לסייע לו ככל יכולתנו. אך אל תשכחו לאסוף את החבילה של יראת העונש. אתה חייב לפחד! תראה מה הקדוש ברוך הוא יכול לעשות. כל כך הרבה אסונות יכולים לקרות לאנשים, חס ושלום! אם רק נביט סביבנו, בהליכה פשוטה ברחוב נוכל למנות רשימה שלמה של מחלות, תאונות, מקרים ואירועים שונים העלולים לקרות ה' ישמרנו.

זהו אחד הלקחים שעלינו ללמוד מהאומללים שאנו רואים בעולם. כשאתה רואה משהו, זה טוב לפחד. "אחרי מה שראיתי היום, אני מקבל על עצמי לא לפתוח את פי על אשתי". כך כדאי לחשוב כאשר רואים אדם שלסתו חבושה בתחבושות רבות. עלינו להתפלל לה' בכל עת: "אנא ה'! אנא סלח לי על הדברים הלא טובים שעשיתי. אני מפחד! אני לא אעשה את זה שוב!"

ראית אדם שיש לו טלאי על העין? תפחד! "מעכשיו אני לא אבזבז את חיי בצפיה במכשיר שבביתי". האם אתה מבין מה המשמעות לעבור ניתוח בעיניים? זה כמו

ועל ידה תזכה לאושר הנצחי בעולם הבא".

פחד בריא

ואל תספרו לי סיפורים עד כמה שזה לא בריא לפחד. לא, זה לא נכון - פחד אינו גורם לדיכאון; זו טעות גדולה מאוד. להיפך - אין דבר טוב יותר לאדם מאשר לפחד. הכרתי יהודי שהשתתף בהתוועדות בביתו של אדמו"ר מסוים, שדרש בעניני יראת שמים, ויהודי זה עבר התקף ונכנס למצב של טראומה נפשית. שנים אחר כך, הוא טען בפני שהדבר ארע לו עקב התפעלותו מדברי האדמו"ר, וזו גרמה לו לאבד את שפיות דעתו. אולם זה לא נכון! אף אחד אינו יוצא מדעתו כתוצאה מיראת העונש. למצבו הנפשי היתה סיבה אחרת - אין לכך כל קשר ליראת ה'.

אף אחד אינו נעשה חולה כתוצאה מיראת שמים. אף אחד אינו סובל מאולקוס בגלל יראת העונש. אם אדם אומר לך שהוא עצבני ומבולבל בגלל הפחד מהעבירות שלו, אין זה אלא "משיגאס", זו אובססיה - זו אינה יראת שמים כלל וכלל.

מי שהוא בעל יראת שמים אמיתית, אפילו יראת העונש, יש לו ראש בהיר ונקי, והוא יזכה שהקב"ה יתן לו עוד יותר בהירות. "יִרְאַת ה' תוֹסִיף יָמִים" - היא נותנת לאדם חיים ארוכים, "וְשָׁנוֹת רַשָּׁעִים תִּקְצָרְנָה" (משלי י, כז) - בעוד חייהם של הרשעים נחתכים בגלל שהם לא מפחדים. הם אינם מפחדים מה', ולכן הם עוברים עבירות.

המפתח להצלחה בחיים

לכן אומר דוד המלך ע"ה: "לָכוּ בָּנִים שִׁמְעוּ לִי יִרְאַת ה' אֶלְמִדְכֶם, מִי הָאִישׁ הַחֹפֵץ חַיִּים" (תהילים לד, יב-יג) - "בואו בני - בנים אלו התלמידים - האם אתם חפצים לחיות חיים ארוכים? ובכן, שמעו לי כאשר אני מלמד אתכם יראת ה'". זהו הסוד לחיים ארוכים: הפחד מההשלכות של מעשינו חייב להפוך לחלק מהחווייה שלנו, לחלק מאישיותנו.

זהו הלימוד הגדול של פרשיות תזריע ומצורע, אם נלמד אותם כראוי. לא מספיק ללמוד ואפילו לדעת את פרטי הדינים הנלמדים בפרשה. עלינו להחיות את הפרטים הללו בכך שנלמד את המילים כמו כלי ענישה התלויים על הקיר. ולציורים אלו שאנו מציירים בשכלנו, נוסיף את התמונות אותן אנו רואים בעינינו. בכך אנו משיגים חיים!

והבא ליטהר מסייעין לו - מי שעוזר לעצמו, הקב"ה עוזר לו - ובעז"ה תצליח ליצור בראשך ציורים אמיתיים, אשר יסייעו לך לחיות חיים של הצלחה. ציורים של יראת ה', פירושם חיים של אושר והצלחה. הקב"ה יפנה אליך ויאמר: "אבל אתה, לאכול ולשתות ולשמוח, שכן אתה קונה את הדעה הנצרכת לך להצליח בעולם הזה,

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים לגדול ביראת ה'

על מנת לחיות חיים מוצלחים ומאושרים, יראת העונש חייבת להיות מרכיב חיוני בחיי היומיום שלנו; רק מי שבאמת מבין שיש השלכות לחטאים, רק הוא יצליח לשמור את צעדיו. ולכן, עלינו לעשות כל שביכולתנו כדי להשיג תפיסה מוחשית של יראת העונש.

בכל יום השבוע, נדאג למצוא הזדמנות אחת חדשה לעורר בתוכנו פחד מוחשי מהעונשים שה' מעניש את מי שחוטא לו. בין אם זה על ידי לימוד פסוק בחומש באופן היוצר דעת, או באמצעות משהו שאנו רואים ברחוב, המהווה תזכורת ליראת העונש - נקדיש דקה אחת ביום להתמקד בהשלכות של חטאינו.

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

כולנו כאחד - מדרגה קשה להשיג, אבל כך היא, שצריך לרצות שכל אחד ואחד מישראל יתברך כמוהו, ולא שהוא יעלה על חבריו, אלא כולם ישוו במדרגת ההצלחה [ומפי מו"ר הגרי"א שר זצ"ל: להאריך באחד זה כמו באחד של קריאת שמע] [ויותר קשה מבקריאת שמע - הערת הכותב]. חלושי הדעת מודדים ברכה רק כפי מה שיש לו יותר מחבירו, וחייבים אנו להתגבר על חלישות זו. במדה שאדם מודד בה מודדין לו (מגילה יב, ב), ולכן כדאי להתבונן כשאומר ברכנו כלנו כאחד.

באור פניך - כי אין ברכה בעולם לבד אור פניו של ה', וזהו הכל, בין בגשמיות בין ברוחניות. וגם בזה נוהג הכלל במדה שאדם מודד בה מודדין לו (מגילה יב, ב) ועד כמה שמאיר פניו לאחרים ומקיים הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות (אבות א, טו) במדה זו ראוי לאור פני עליון.

וטוב בעיניך לברך את עמך ישראל בכל עת ובכל שעה בשלומך - מכיון שרצונך וטוב בעיניך, לברך את עמך תמיד, לכן מבקשים שגם אם חטאנו, שאז יתכן כי לכפרת העונות "הטוב" הוא סילוק השלום, אף אז יהיה טוב בעיניך, וברכנו שנזכה לתשובה וכפרה מתוך שלומך, ומתוך השמחה נזכה לעשות תשובה. **בכל עת** - היינו בכל

תקופה, ובכל שעה - היינו בכל המצבים השונים המתחלפים אצל היחיד ואצל האומה.

שאלה:

האם מותר לאדם להתחיל לעשן?

תשובה:

פעם נשאל הסבא מסלבודקה זצ"ל, מהי המצוה הראשונה בתורה? תשובתו היתה: "אל תהיה שוטה". זהו הציווי הראשון בתורה - לא להיות שוטה. מי שהוא שוטה, הוא חוטא.

אדם שמתחיל להתעסק עם חומרים אסורים, הוא חוטא גדול מאוד. שמא תאמר: מה הוא עשה לא בסדר? איפה כתוב בתורה שאסור לצרוך את החומרים האלה? הם כשרים למהדרין! איזו בעיה יש כאן?!

איזו בעיה?! זוהי הלוויה כשרה למהדרין. זה כמו אדם שקופץ מראש הגג וטוען שהקפיצה שלו היא "גלאט כשר". הדבר אסור בתכלית האיסור! הקב"ה מצווה אותנו: "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" - הקב"ה השאיל לנו את גופנו - הוא אינו שייך לנו - ושואל חייב באונסין. מי ששואל חפץ, חייב לשלם על כל דבר שישתבש, ואסור לו לזנוח את אחריותו.

הנה לנו בחור שמתחיל לעשן; הוא לוקח לידו חפיסת סיגריות, שעליה כתוב בצורה הברורה ביותר: "העישון מזיק לבריאות. העישון עלול לגרום לסרטן הריאות" וכן הלאה, והמשוגע הזה מצית סיגריה. אז ה' אומר: "תראה, יש מצוה שיהיה לך שכל ישר - ואם אתה מעשן, פירוש של דבר שאין לך שכל ישר, ואתה חוטא גדול מאד". כל מי שמעשן הוא חוטא גדול.

ברוך אתה ה' המברך את עמו ישראל בשלום - שלום, כולל כל ההצלחה שיש לנו עכשיו, ועל זה אנו מודים ומברכים, אבל אנו מודים גם על השלום שיהיה בזמן הגאולה, שאז תהיה הברכה שלמה, כאשר "לא ישא גוי אל גוי חרב" (ישעיה ב, ד), וכאשר "הלכו אליך שחוח בני מעניך והשתחוו על כפות רגליך כל מנאצין" (שם ס, יד), ו"הנער בן מאה שנה ימות... כי כימי העץ ימי עמי" (שם סה, כ-כב) וזכות גדולה היא להודות על זה עכשיו כשיש בחירה, ומברך מתוך אמונה על הבטחות העתידות.

מלת "שלום" דומה למלת "שלוה" (שהמ"ם נוסף לשרש של כמו המ"ם של חנם שניתוסף לחן), שענינם שאנן ורגוע. אמנם "של" פירושה שכחה וטעות כמו שכתוב (ש"ב ו, ז) "ויכחו שם האלקים על השל", (וכן מ"ב ד, כח). כי אמנם כן, המצב של שלוה מביא את בני האדם לתוך שינה של שכחה, וטועים לתלות מצב בטחונם על כחם ועל המצב, ושוכחים הקדוש ברוך הוא. וזהירות יתירה נצרכה להיות נשאר ער לברכות השלום, ולהשתמש בה כראוי לעבודת ה', והעצה הנכונה להשתמש בשלום כראוי הוא להכיר כמה הוא מוגן מכל מיני צרות שונות ומשונות, שכולם נצרכים למצב של שלום, ולהודות לה' על זה תמיד. ברוך אתה תמיד, כל היום המברך את עמו ישראל בשלום.